

(nacrt)

**AKCIONI PLAN
RODNE RAVNOPRAVNOSTI
GRADA SARAJEVA
2021 – 2023.**

Sarajevo, juli 2021. godine

SADRŽAJ

VIZIJA	2
UVOD	3
1. OSNOVNI POJMOVI VEZANI ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA.....	4
1.1. Ravnopravnost spolova.....	7
1.2. Spol ili rod.....	7
1.3. Rodna jednakost i rodna ravnopravnost.....	8
2. PRAVNI OKVIR ZA IZRADU AKCIONOG PLANA RODNE RAVNOPRAVNOSTI GRADA SARAJEVA.....	9
2.1. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.....	9
2.2. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (GAP BiH)	11
2.3. Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou.....	11
3. GRAD SARAJEVO I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	12
3.1. Koraci pri izradi Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva	14
3.2. Radna grupa za izradu I Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva.....	14
4. ANALIZA TRENUTNE SITUACIJE	14
4.1. Analiza trenutnog stanja u oblasti rada i zapošljavanja	14
4.2. Pandemija Covid-19 i rodna ravnopravnost.....	15
4.3. Analiza budžeta sa aspekta rodno odgovornog budžetiranja	17
5. CILJEVI, MJERE I AKTIVNOSTI	18

VIZIJA

**GRAD SARAJEVO - GRAD RAVNOPRAVNOSTI
I JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
ZA ŽENE I MUŠKARCE**

UVOD

U Ustavu Bosne i Hercegovine, kao i entitetskim Ustavima, ravnopravnost spolova navedena je kao jedna od odrednica ljudskih prava, pa je u skladu s njom i u skladu sa Pekinškom deklaracijom koju je BiH potpisala 1995. godine, usvojen i Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini koji uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova, te garantuje jednake mogućnosti svim građanima i građankama u svim sferama društva.

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou podrazumijeva da u jednom društvu, zajednici ili organizaciji postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodni identiteta za doprinos kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da imaju jednake mogućnosti da uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka zajednice u kojoj žive i rade.

Međunarodni i nacionalni pravni okviri stvorili su ambijent, pravne uslove, ali i obavezu izrade Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva.

Akcioni plan rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva utvrđuje ciljeve, mjere i aktivnosti koje će doprinijeti unapređenju rodne ravnopravnosti u Gradu Sarajevu. U dokumentu su identifikovani prioriteti djelovanja, određeni su nosioci aktivnosti, vremenski okvir za njihovu realizaciju, kao i indikatori u ostvarivanju ciljeva za postizanje rodne ravnopravnosti.

Ovaj Akcioni plan je doprinos primjeni Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, jer je njegova namjena da obezbijedi primjer svim drugim jedinicama lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva i poslovnim subjektima u zajednici da i oni ugrade principe jednakosti i ravnopravnosti spolova u svoj rad i djeluju na društveno odgovoran način.

Nadamo se da ćemo, zajedno sa drugim partnerima iz naše zajednice, uspjeti ostvariti što više ciljeva, mjera i aktivnosti koje su određene u ovom Akcionom planu, te se barem malo približiti našoj viziji Grada Sarajeva kao grada ravnopravnosti i jednakih mogućnosti i za žene i za muškarce.

1. OSNOVNI POJMOVI VEZANI ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

- Spol

Predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola, a označava i gender/rod kao sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije i kroz vrijeme su promjenjivi.

- Rod / Gender

Društveno uvjetovane razlike između žena i muškaraca koje su, za razliku od bioloških i fizioloških razlika, naučene, promjenjive i zavise od različitih faktora poput kulture, religije, društvenog i političkog uređenja, ekonomske situacije, klase, starosne dobi, etničke pripadnosti itd.

- Rodna jednakost

Jednakost između muškaraca i žena podrazumijeva jednaka prava, odgovornosti i mogućnosti. Ne promovise identičnost muškaraca i žena, već uvažava njihovo pravo na različitost. Jednakost znači i zaštitu specifičnosti, odnosno razlika među ljudima.

- Ravnopravnost spolova

Znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

- Ravnopravan tretman

Svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola

- Ravnopravna vidljivost, osposobljenost i učešće u svim vidovima javnog i privatnog života
- Jednake mogućnosti

Svih osoba bez obzira na spol podrazumijevaju odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno učešće na osnovu spola.

- Diskriminacija u jeziku

Postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Upotreba politički korektnog jezika promoviše ravnopravnost spolova i time izbjegava upotrebu diskriminatornih formi u porukama koje prima šira javnost u cilju ostvarivanja ravnopravnosti spolova kao ljudskih prava u jeziku. Navođenje profesija, zvanja i titula žena u muškom rodu je eksplicitna diskriminacija.

- Diskriminacija na osnovu spola/roda

Privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na spolu/rodu zbog kojeg se pojedincima otežava ili negira priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda.

- Rodni / Gender mainstreaming

Prema definiciji Ujedinjenih nacija, gender mainstreaming predstavlja “proces utvrđivanja posljedica koje bilo kakva planirana akcija može imati na žene i muškarce, uključujući zakonodavstvo, te politike ili programe djelovanja u svim oblastima i na svim razinama. To je strategija koja omogućava da se zahtjevi i iskustva žena i muškaraca ugrade u procese stvaranja, provedbe, praćenja i procjene politika i programa djelovanja u svim oblastima politike, ekonomije i društva, tako da od toga jednako profitiraju i žene i muškarci, odnosno da se ne održava nejednakost”.

Gender mainstreaming je i: “Ugradnja prioriteta i potreba žena i muškaraca u sve zakone, strategije, planove, programe i akcije društva, radi postizanja jednakosti i ravnopravnosti polova, uzimajući u obzir, na nivou planiranja, posljedice koje će ove akcije imati na žene i muškarce.” Gender mainstreaming kao termin je uveden u upotrebu donošenjem Pekinške deklaracije i platforme za akciju, na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama (Peking, 1995). Mnoge države su sporazumno usvojile gender mainstreaming kao važnu globalnu strategiju za postizanje ravnopravnosti polova.

U tu svrhu, potrebno je da se pitanja ravnopravnosti spolova shvate kao međusobno uvažavanje, podrška i saradnja svih žena i muškaraca za dobrobit cijelog društva.

- Rodno razvrstani podaci / Gender disaggregated data

Prikupljanje i razvrstavanje statističkih podataka po spolu koje omogućava podatke za socio-ekonomsku gender/rodnu analizu po različitim oblastima.

- Rodna procjena utjecaja / Gender impact assessment

Ispitivanje politika, programa, zakona, planova i aktivnosti kako bi se vidjelo na koji način će utjecati na žene i na muškarce. Svrha gender/rodne procjene utjecaja je eliminisanje diskriminatorskih efekata i promovisanje ravnopravnosti spolova.

- Rodno zasnovano nasilje / Gender based violence

Bilo koji oblik nasilja koristeći prijetnju fizičkom ili emotivnom snagom, uključujući silovanje, udaranje žena, seksualno zlostavljanje, incest i pedofiliju. Rodno zasnovano nasilje koje rezultuje ili će vjerovatno rezultovati fizičkom, seksualnom ili psihološkom povredom žene ili njenom patnjom, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili privatnom životu.

To obuhvata, ali nije ograničeno samo na:

- a) nasilje u porodici ili domaćinstvu, uključujući između ostalog fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje supružnika, stalnog ili povremenog partnera i nevjenčanog supružnika, zločin počinjen u ime časti, genitalno sakaćenje i druge tradicionalne obrede koji ženama nanose štetu, kao što su prisilni brakovi;
- b) nasilje do kojeg dolazi u široj zajednici, uključujući silovanje, seksualno zlostavljanje/iskorištavanje, seksualno uznemiravanje i zastrašivanje na radnom mjestu, u institucijama i slično, trgovinu ženama u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorištavanja i seksualnog turizma;
- c) nasilje koje počini ili toleriše država ili njeni službenici;
- d) kršenje ljudskih prava žena u vrijeme oružanog sukoba, naročito otmice, nasilno preseljenje, sistemska silovanja, seksualno ropstvo, prisilne trudnoće i trgovina ljudima u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorištavanja.

Jednakost spolova ne znači „istost“

Na prvi pogled izraz jednakost spolova može izgledati kao kontradikcija. Ako se pođe od pojma spol, shvaćenog u njegovom osnovnom značenju kao biološkoj razlici između muškarca i žene, onda je na prvi pogled jasno da se ne može govoriti o jednakosti spolova. Međutim, ovo stajalište se ispostavlja s jedne strane isuviše banalnim jer muškarca i ženu posmatra prosto kroz reproduktivnu prizmu, svodeći ih na reproduktivne jedinice, a pri tome zanemarujući brojne druge funkcije koje ima, odnosno može imati čovjek kao svjesno i razumno biće. S druge strane, ovo stajalište je i preusko jer izoluje muškarca i ženu iz društvenog konteksta, odnosno zanemaruje njihove međusobne, socijalno karakteristične interakcije i s time povezanu činjenicu da su muškarci i žene uvijek dio određenog društvenog sistema koji ima određena pravila

funkcioniranja. Ta su pravila sa formalnog stajališta određena prije svega zakonskim, odnosno, šire definirano, pravnim propisima.

1.1. Ravnopravnost spolova

Imajući u vidu navedeno, te neminovnu asocijaciju pojma „jednakost“ sa pojmom „ravnopravnost“, postavlja se pitanje da li jednakost i ravnopravnost spolova u biti imaju isto značenje tako da ih ne treba razlikovati, odnosno da li ova dva pojma imaju samo formalnu, ali ne i suštinsku razliku. Međutim, iskustvo i razna istraživanja pokazuju da uprkos jednakoj vrijednosti oba spola, jednakim pravima, obavezama i mogućnostima, često pripadnici jednog spola ipak imaju manje stvarnih mogućnosti, niži društveni status i manje moći i utjecaja nego pripadnici drugog spola što dovodi do, društveno gledano, hijerarhijski podređenog položaja pripadnika jednog spola u odnosu na drugi.

Stoga, pojam ravnopravnosti spolova seže mnogo dublje od normativne jednakosti i uključuje u sebi i ostvarenje jednakosti na nivou realnih društvenih odnosa.

1.2. Spol ili rod

Ranije pomenuti realni društveni odnosi uvijek su uvjetovani, osim biološkim faktorima, i društvenim normama, običajima i tradicijama unutar različitih kultura i društava, koje su vremenski promjenjive i u direktnoj su interakciji sa ostalim faktorima, kao što su starosna dob, klasa, etnička i religijska pripadnost itd. Prema tome, kada govorimo o spolu onda uvijek prvenstveno mislimo na razlikovanje muškaraca i žena u biološkom određenju, a kada govorimo o rodu, onda mislimo na spolove stavljene u društveni kontekst, odnosno na sociološki uvjetovan aspekt sagledavanja i razlikovanja muškaraca i žena, te njihovih međusobnih odnosa. Drugim riječima, *za razliku od pojma spol, koji ukazuje na biološki uvjetovanu razliku između muškaraca i žena, pojam rod označava sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između muškaraca i žena.* Ako se pri tome socijalne uloge muškaraca i žena sagledavaju previše statično, bez ikakvog naučnog utemeljenja ili racionalnog obrazloženja, onda se čak može govoriti i o rodnim stereotipima.

Ilustracija razlike između pojmova gender i spol je predstavljena u sljedećoj tabeli:

SPOLNA RAZLIKA	ROD/GENDER
<i>Univerzalna</i>	<i>Razlikuje se od jednog do drugog društva i kulture, kao i unutar njih</i>

<i>Biološki određena</i>	<i>Društvena konstrukcija, naučena</i>
<i>Statična – nema promjena</i>	<i>Dinamična, mijenja se s vremenom</i>
<i>Ne može se utjecati</i>	<i>Utjecaj mnogih socio-ekonomskih faktora</i>

1.3. Rodna jednakost i rodna ravnopravnost

Pojam jednakosti ima u vidu i rodnu dimenziju, podrazumijevajući da sva ljudska bića imaju slobodu razvijati svoje lične sposobnosti i praviti izbore bez ograničenja koja im mogu postaviti rodne uloge. Različito ponašanje, aspiracije i potrebe žena i muškaraca jednako se uvažavaju. U konceptu rodne jednakosti oba spola imaju jednaku društvenu vrijednost, jednaka prava i jednake odgovornosti, kao i jednak pristup resursima i mogućnostima koji im omogućavaju uživanje jednakosti.

Međutim, imajući u vidu razliku između *de iure* i *de facto* stanja, te društveno uvjetovane razlike između muškaraca i žena, može se razlikovati i pojam rodne ravnopravnosti. Rodna ravnopravnost se ne zaustavlja samo na normativnoj jednakosti u mogućnosti pristupa i kontrole nad socio-ekonomskim resursima, kako za žene tako i za muškarce, nego sagledava i stvarne uvjete za ostvarenje jednakosti. Pri tome, koncept rodne ravnopravnosti polazi od teze da se ravnopravnost spolova s obzirom na društvenu konstrukciju roda ne može ostvariti bez jednake vidljivosti, osnaživanja i učešća oba spola u svim sferama javnog i privatnog života, te općenito promovisanja punog kvalitativnog i kvantitativnog učešća žena i muškaraca u svim društvenim procesima.

Na osnovu ovoga može se zaključiti sljedeće: **Rodna ravnopravnost znači, ne samo normativno, nego i stvarno ostvarenje jednakosti spolova manifestirano kroz jednaku vidljivost, te prije svega kvalitativno (ali i kvantitativno) podjednako učešće oba spola u svim društvenim procesima u javnoj i privatnoj sferi društva.** Koncept rodne ravnopravnosti zapravo teži harmoniji između normativnih i stvarnih društvenih odnosa.

2. PRAVNI OKVIR ZA IZRADU AKCIONOG PLANA RODNE RAVNOPRAVNOSTI GRADA SARAJEVA

Ravnopravnost muškaraca i žena predstavlja standard koji je zaštićen praktično svakim obavezujućim pravnim instrumentom o ljudskim pravima i on treba biti jedan od prioriteta politike djelovanja država članica Vijeća Evrope, te država koje imaju namjeru postati članice Evropske unije. Dva međunarodna sporazuma Ujedinjenih nacija, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te mnogobrojni drugi dokumenti štite ravnopravno uživanje prava kao temeljni princip ostvarenja svih ljudskih prava.

Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, uspostavljen je institucionalni okvir sa zadatkom da poboljša provedbu ovih standarda u domaćoj praksi. Uspostavljanjem centara za ravnopravnost spolova u oba entiteta 2000. i 2001. godine napravljeni su prvi veliki koraci u tom pravcu.

Usvajanje Zakona o ravnopravnosti spolova na državnom nivou 2003. godine je konsolidiralo te mjere. Tim zakonom je naredne godine uspostavljena Agencija za ravnopravnost spolova BiH kao krovna institucija za usaglašavanje inicijativa za ravnopravnost spolova u javnom i privatnom životu na prostoru cijele države.

Pored toga, oba entitetska centra za ravnopravnost spolova izdala su instrukcije koje pozivaju gradove/općine da budu direktno uključeni u povećanje nivoa ravnopravnosti spolova. U tom smislu, treba uspostaviti radna tijela (komisije/odbore) za ravnopravnost spolova čiji bi osnovni zadatak bio omogućiti provedbu važećeg zakona i standarda o ravnopravnosti spolova na nivou lokalnih organa vlasti.

2.1. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini donesen je 2003. godine, izmjenjen je i dopunjen 2009. godine, a prečišćeni tekst objavljen je 2010. godine u "Službenom glasniku BiH", broj 32/10.

Izmjenama i dopunama su preciznije definirani pojmovi zabrane diskriminacije, pozitivnih mjera, uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, nasilja na osnovu spola, obaveze vlasti, te su preciznije određene nadležnosti i način uspostave tzv. rodnih institucionalnih mehanizama i još neke novine radi usaglašavanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH.

Osim institucija lokalne vlasti, na primjenu Zakona o ravnopravnosti spolova BiH obavezani su i svi drugi društveni akteri na nivou grada poput organizacija civilnog društva, preduzeća i ustanova, te građani i građanke. Zakon uređuje, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuje jednake mogućnosti i ravnopravan tretman u javnoj i privatnoj sferi društva svih osoba, bez obzira na spol, te uređuje zaštitu od diskriminacije na osnovu spola.

U čl. 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10), a u vezi obaveza organa vlasti, stoji:

(1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe s javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja s odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
- c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

(3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova iz stava (2) ovog člana radi usuglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

(5) Također postoji obaveza statističke evidencije podataka razvrstanih po spolu, odnosno čl. 22 Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

(1) Svi statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u državnim organima na svim nivoima, javnim službama i ustanovama, državnim i privatnim preduzećima i ostalim subjektima moraju biti prikazani po spolu.

(2) Statistički podaci i informacije, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju, u skladu sa stavom (1) ovog člana, moraju biti sastavni dio statističke evidencije i dostupni javnosti.

2.2. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (GAP BiH)

Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine je strategija kojom se definiraju programski ciljevi za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi.

Zajednički strateški ciljevi u svim oblastima rada su: usklađivanje zakonodavstva u svakoj oblasti sa domaćim i međunarodnim standardima; unapređenje baza podataka, istraživanja i socio-ekonomska analiza stanja ravnopravnosti spolova; edukacija i podizanje svijesti o potrebi uvođenja ravnopravnosti spolova u sve oblasti; izgradnja kapaciteta i poticanje participativnog pristupa svih institucionalnih i vaninstitucionalnih aktera u BiH.

2.3. Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou namijenjena je lokalnim i regionalnim upravama Evrope koje se njenim potpisivanjem javno obavezuju da će slijediti principe rodne ravnopravnosti i provoditi odredbe propisane Poveljom u svojim sredinama. Vijeće evropskih općina i regija (CEMR), kao asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti iz preko trideset zemalja Evrope, usvojilo je 2006. godine Evropsku povelju o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu. Povelja je predstavljena na Šestoj evropskoj ministarskoj konferenciji Vijeća Evrope o ravnopravnosti između žena i muškaraca održanoj 8. i 9. juna 2006. godine u Stockholmu, kao i na Odboru evropskog parlamenta o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti održanom 12. septembra iste godine u Briselu, i u oba slučaja prihvaćena je s velikim interesovanjem. Do sada je Povelju potpisalo oko 1800 evropskih lokalnih i regionalnih uprava u 36 zemalja.

Osnovni principi Povelje o rodnoj ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou su:

- Ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo
- Da bi rodna ravnopravnost bila zagarantovana, moraju se rješavati pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja
- Podjednako sudjelovanje žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduvjet za demokratsko društvo
- Eliminisanje rodni stereotipa je od ključnog značaja za postizanje ravnopravnosti
- Uključivanje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti
- Akcioni planovi i programi za koje su osigurana odgovarajuća sredstva neophodan su alat za unapređenje rodne ravnopravnosti.

Evropsku povelju o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, a koja podrazumijeva ravnopravnost bez obzira na rod, spol ili dob, potpisao je u decembru 2011. godine u Sarajevu gradonačelnik Sarajeva, zajedno sa gradonačelnikom Istočnog Sarajeva.

Potpisivanje ove povelje, usvojene u Vijeću Evrope 2006. godine, bilo je dio projekta "Grad ravnopravnosti" kojeg je provelo Udruženje "Žene ženama" uz finansijsku podršku FIGAP programa.

Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou je dokument koji obavezuje naš Grad i druge lokalne samouprave da usvajaju, odnosno donose dokumente koji će regulisati te odnose, i direktno utjecati na rješavanje i poboljšavanje potreba građanki i građana u našem gradu. Poboljšanjem položaja žena direktno utječemo i na poboljšanje položaja porodica, te u konačnici poboljšanje položaja svih nas koji smo dio tog društva. Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou podrazumijeva da u jednom društvu, zajednici ili organizaciji, postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodnih identiteta za doprinos kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da isti imaju jednake mogućnosti uživati sve koristi i dobrobiti od napretka zajednice u kojoj žive i rade.

Zarad pružanja podrške primjeni ovih principa, svaka potpisnica Povelje dužna je pripremiti Akcioni plan koji će određivati prioritete, aktivnosti i sredstva za njegovo provođenje, a potpisnice su u obavezi da se povežu s relevantnim institucijama i organizacijama u svojoj zemlji da bi promovisale najbolje prakse u pogledu istinske ravnopravnosti. Akcioni plan rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva za implementaciju Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou obavezuje lokalnu samoupravu da se nizom aktivnosti bavi poboljšanjem svih aspekata javnog i društvenog života u našoj sredini. Akcioni plan rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva je razvojni dokument Grada Sarajeva koji utvrđuje cjelovitu i usklađenu politiku Grada u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti. Dokument će definisati politiku jednakih mogućnosti, utvrditi ciljeve, mjere i plan aktivnosti radi postizanja rodne ravnopravnosti za period 2021-2023. godine.

3. GRAD SARAJEVO I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Grad Sarajevo kroz implementaciju raznih projekata i aktivnosti već godinama aktivno radi na poboljšanju stanja u oblasti ravnopravnosti spolova. U junu 2006. godine održana je tematska sjednica Gradskog vijeća na temu Jednakopravnost spolova sa ciljem doprinosa razbijanju stereotipa i jačanju pozicije žene u našem društvu, a što je jedan od uslova za ulazak BiH u Evropsku uniju. Grad Sarajevo je također bio jedan od 12 partnera na projektu „Košnica“-program jačanja mladih liderki u omladinskim organizacijama, a kojeg je provodilo Udruženje KULT i Udruženje BH Expert (BHXP). Projektom „Košnica“ željelo se doprinijeti emancipaciji i samopouzdanju djevojaka, njihovoj svijesti o važnosti aktivnog uključivanja u demokratskom društvu i kreiranju novih partnerskih odnosa s lokalnim udruženjima i vlastima, te povećanju zastupljenosti žena u bh. društvu. U saradnji sa Fondacijom lokalne demokratije implementiran je projekat „Grad Sarajevo - Sigurna zajednica“ koji je imao za cilj dobivanje uvida u (ne)sigurnost na području općine Novi Grad sa aspekta nasilja nad ženama, a naročito

djevojkama. Grad Sarajevo kontinuirano svake godine finansijski pomaže rad „Sigurne kuće“ u Sarajevu.

Grad Sarajevo je u saradnji sa Udruženjem "Žene ženama" implementirao projekat "Grad ravnopravnosti - ostvarivanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou", a koji je podržan od strane FIGAP-a. Projekat je omogućio upoznavanje predstavnika i predstavnica gradskih uprava (Grad Sarajevo i Istočno Sarajevo), zastupnika i zastupnica gradskih vijeća/skupština te predstavnika općina Novi Grad, Centar, Novo Sarajevo i Istočna Ilidža i civilnih inicijativa sa Evropskom poveljom o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou. Šira javnost je bila uključena kroz dostupnost svih informacija o projektu i projektnim aktivnostima putem web portala gradravnopravnosti.net koji je ujedno bio i mjesto za komentare i prijedloge, ali i umrežavanje aktera na lokalnom nivou, te štampanih materijala.

Potpisivanje Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou od strane gradonačelnika Grada Sarajeva predstavljao je pomak u toj oblasti i korak naprijed u namjeri da se izradi, a zatim i uspješno implementira, Akcioni plan rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva. S druge strane, važnost projekta se ogledala u saradnji nevladinog i vladinog sektora, u konkretnom slučaju u saradnji Grada Sarajeva i Udruženja „Žene ženama“, na rješavanju konkretnog problema, odnosno podizanju nivoa rodne ravnopravnosti. Još jedna bitna karakteristika ovog projekta jeste saradnja Grada Sarajeva i Grada Istočnog Sarajeva koji su zajednički radili na implementaciji istog, ali i produbljivanju i jačanju saradnje kako u ovoj, tako i u drugim oblastima.

Evropski savez općina i gradova je pružio podršku i uključio Grad Sarajevo na listu evropskih gradova ravnopravnosti. Također, Grad Sarajevo je član Femcities mreže, te su predstavnice Gradske uprave Grada Sarajeva u nekoliko navrata prisustvovala seminarima i konferencijama organizovanim u sklopu Femcities mreže. Obavljena je i studijska posjeta Gradu Beču povodom manifestacije "Girl's Day" koja za cilj ima, pored ostalog, i borbu protiv predrasuda o tipično ženskim ili muškim zanimanjima.

Kada su u pitanju Gender akcioni planovi na nivou četiri gradske općine, odnosno četiri lokalne zajednice koje djeluju u okviru Grada Sarajeva, isti je, prema raspoloživim informacijama, donesen u Općini Novi Grad Sarajevo (2011-2015. godine) i Općini Novo Sarajevo (2018-2022. godine), a u izradi je u Općini Centar Sarajevo.

Komisija za jednakopravnost spolova je stalno radno tijelo Gradskog vijeća Grada Sarajeva. U trenutnom sazivu Gradskog vijeća od 28 vijećnika svega je 8 žena. Pozitivni pomak u pogledu rodne ravnopravnosti se ogleda u tome da se u rukovodstvu Grada Sarajeva, kada je u pitanju trenutni saziv, nalaze tri žene od kojih je jedna na čelu Grada Sarajeva, te predstavlja drugu gradonačelnicu u historiji Grada.

U kontekstu uprave i administracije, oblast rodne ravnopravnosti je, pored drugih, u nadležnosti Gradske službe za lokalnu samoupravu i razvoj grada.

3.1. Koraci pri izradi Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva

U 2013. godini Gradsko vijeće Grada Sarajeva u više navrata je upoznato sa Evropskom poveljom o ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou i obavezi da se izradi Akcioni plan rodne ravnopravnosti. Nakon što je Gradsko vijeće na sjednici u aprilu 2014. godine donijelo Odluku o pristupanju izradi Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva, gradonačelnik Grada Sarajeva je donio Odluku o formiranju Radne grupe za izradu Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva, broj: 01-05-3705/14. Radna grupa je održala niz sastanaka, te izradila tekst Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva.

3.2. Radna grupa za izradu I Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva

Radna grupa za izradu I Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva bila je formirana Odlukom gradonačelnika broj: 01-05-3705/14, od 18.08.2014. godine, a brojala je 10 članova i to:

- Dva/dvije predstavnice/ka Komisije za jednakopravnost spolova Gradskog vijeća Grada Sarajeva,
- Tri predstavnice/ka Gradske uprave Grada Sarajeva,
- Četiri, predstavnice/ka gradskih općina, po jedno iz svake općine,
- Jedan predstavnik/ca organizacija civilnog društva.

3.3. Finansijski plan Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva

Uz samu izradu Akcionog plana, nametnuli su se i značajni realni pokazatelji tako da je već tada, kao i sada, bitno konstatovati i sljedeće:

„Za realizaciju projekata iz Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva bit će potrebno angažovanje značajnih finansijskih sredstava, koja Grad Sarajevo kao lokalna zajednica ne može sam obezbijediti, stoga će se težiti ka tome da se aktivnosti implementacije Akcionog plana sufinansiraju, kako iz budžeta Grada Sarajeva, tako i iz donatorskih sredstava (sredstva iz projekata i aktivnosti lokalnih organizacija civilnog društva, direktno vezanih i uključenih u rad na implementaciji Akcionog plana), te i drugih relevantnih aktera.

Pitanja nerješениh nadležnosti, te finansiranja Grada, bit će stalni otežavajući faktor i na polju djelovanja na implementaciji ovog Akcionog plana.“

4. ANALIZA TRENUTNE SITUACIJE

4.1. Analiza trenutnog stanja u oblasti rada i zapošljavanja

Teške socio-ekonomske prilike u Bosni i Hercegovini, a samim tim i u Gradu Sarajevu, snažno se odražavaju u oblasti rada, zapošljavanja i pristupima ekonomskim resursima i pogađaju

cjelokupno stanovništvo. Ipak, svi statistički pokazatelji, kao i brojne analize tržišta rada, te raspodjele budžetskih sredstava na svim nivoima vlasti, ukazuju na neravnopravan položaj među spolovima. Čak i letimičan pregled zvaničnih statističkih podataka ide u prilog navedenoj tvrdnji unatoč činjenici da neke institucije uopće ne vode evidencije po spolnoj strukturi, a što je najčešći slučaj kada je u pitanju zaposlenost, plate ili broj registrovanih pravnih subjekata. Na primjer, ne postoji evidencija pravnih subjekata na području Grada Sarajeva na čijim su čelnim pozicijama žene. Međutim, iako Agencija za statistiku BiH na godišnjem nivou provodi Anketu o radnoj snazi (na entitetskim nivoima), metodološki utemeljenu na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization - ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU, a što podrazumijeva obavezu da Izvještaji o rezultatima provedenih anketa moraju biti urađeni i po zahtjevima rodne ravnopravnosti, ankete se ne mogu porediti sa zvaničnom statistikom. Naime, one su rađene metodom direktnog intervjua na određenom uzorku i metodološki se bitno razlikuju od zvaničnih statističkih podataka.

Prema dostupnim zvaničnim podacima:

U aprilu 2021. godine broj registrovanih nezaposlenih osoba u BiH iznosio je 402.146, a od toga je 230.348 žena. Broj registrovanih nezaposlenih osoba se u odnosu na mart 2021. godine smanjio za 1,1% (broj muškaraca se smanjio za 1,5%, a žena za 0,8%), navodi Agencija za statistiku BiH u svom saopćenju br. 4 za 2021. godinu. U poređenju sa aprilom prethodne godine broj registrovanih nezaposlenih se smanjio za 4,2% (broj nezaposlenih muškaraca se smanjio za 4,3%, a žena za 4,1%).

Udio ženske populacije u registrovanim nezaposlenima u aprilu 2021. godine iznosi 57,3% ili u apsolutnom iznosu 230.348 osoba ženskoga spola. U ženskoj populaciji najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom spremom 73.794, nekvalificiranih NK 63.389 i sa VKV i KV kvalifikacijom 60.310 osoba ženskog spola.

Na dan 31.5.2021. godine u Bosni i Hercegovini je bilo 395.999 osoba na evidencijama zavoda i službi zapošljavanja. U odnosu na prethodni mjesec broj nezaposlenih osoba je manji za 6.147 osoba (1,53%). Od ukupnog broja osoba koje traže zaposlenje, 227.480 (57,44%) su žene. U odnosu na isti period prošle godine nezaposlenost u BiH je manja za 25.475 osoba ili 6,04%. U odnosu na početak pandemije Covid-19, nezaposlenost se smanjila za 6.889 osoba ili 1,71%.

Vodeći se podacima Agencije za statistiku BiH u maju je brisano ukupno 16.188 osoba sa evidencija službi zapošljavanja, od čega je 7.558 žena. Od ovog broja zaposleno je 9.933 osobe, od čega 3.646 žena. Istovremeno je za 7.646 osoba prestao radni odnos, od čega su 4.382 žene.

4.2. Pandemija Covid-19 i rodna ravnopravnost

Zabrinjavajuća su istraživanja nevladinih organizacija u povodu analiza budžetskih sredstava izvršenih u doba pandemije, s posebnim osvrtom na to da li planiranje i utrošak istih unapređuju

rodnu ravnopravnost ili joj predstavljaju prepreku, odnosno da li se radi o rodno odgovornom budžetiranju ili ne. Naime, organizacija UN Women u BiH je u svom istraživanju „Budžetski odabiri u vrijeme pandemije: da li doprinose unapređenju rodne ravnopravnosti ili predstavljaju prepreku?“ ustanovila da su tokom pandemije u BiH bez posla većinom ostajale žene, tačnije oko 60% radnih mjesta izgubljenih tokom pandemije u FBiH pripadalo je ženama, dok se u RS-u radi o čak 70%.

Analizirane su mjere koje su nadležni akteri za upravljanje ekonomskom i zdravstvenom krizom, odnosno Vlada FBiH i Vlada RS-a, donijeli kako bi ublažili posljedice krize izazvane pandemijom Covid-19. Cilj istraživanja bila je analiza da li su prilikom donošenja navedenih mjera uzeti u obzir različiti prioriteti i potrebe oba spola, s osvrtom na njihove različite uloge u društvu, ekonomiji, porodici i sl.

Kriza izazvana pojavom korona-virusa neproporcionalno je uticala na žene i kada je u pitanju zapošljavanje. Subvencije u FBiH su u mnogo većoj mjeri bile usmjerene na očuvanje radnih mjesta na kojima su zaposleni muškarci, u odnosu na radna mjesta na kojima su zaposlene žene. Smatra se da su ove mjere dodatno produbile rodnu neravnopravnost prisutnu i prije pojave pandemije.

UNICEF u BiH navodi da su žene podnijele disproporcionalno veći danak mjera strogo zatvaranja. Zbog povećane potrebe za brigom o djeci u periodu u kojem su zatvorene ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja i škole, majke, uključujući i one zaposlene, snose čak veći teret, pri čemu 60% žena ističe značajno povećanje obima kućnih poslova, poslova njege i brige o drugim članovima domaćinstva i emocionalnog napora od izbijanja pandemije. Samohrani roditelji (i majke i očevi) suočavaju se sa još većim izazovom s obzirom da su mnogi upućeni na čekanje ili su bili primorani dati otkaz sa posla kako bi bili u mogućnosti brinuti se o svojoj djeci.

Pandemija Covid-19 je sa sobom donijela niz problema, a jedan od njih je i povećan broj slučajeva nasilja u porodici, posebno nad ženama.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija Antonio Guterres je u aprilu 2020. godine naveo kako se u nekim državama udvostručio broj žena koje traže pomoć, te je zatražio da vlade sprečavanje nasilja nad ženama tretiraju kao ključni dio borbe protiv koronavirusa, istaknuvši da mnogim ženama i djevojkama strah najviše prijete tamo gdje bi trebale biti najsigurnije – u vlastitim domovima.

Nesumnjivo, ni građanke BiH, samim time ni građanke Sarajeva, nisu bile niti su trenutno pošteđene ovog problema koji bilježi globalni rast. “Sigurna kuća” iz Sarajeva ovaj porast pripisuje, pored već ranije disfunkcionalnih odnosa, fizičkoj izolaciji od drugih, te nestabilnoj finansijskoj situaciji, naročito u vrijeme lockdown-a. Na osnovu podataka prikupljenih od strane nevladinih organizacija i udruženja, nasilje u porodici je u doba pandemije povećano za oko

20%. Važno je istaknuti da poteškoću predstavlja i nedovoljna svijest građana, te da nasilje u porodici nije intimna stvar, već krivično djelo, te problem društva u cjelini.

U prvih par mjeseci pandemije, žene nisu mogle pristupiti i tako nedovoljnim kapacitetima sigurnih kuća, jer su skloništa bila zatvorena uslijed nemogućnosti osiguravanja odgovarajućih higijensko-epidemioloških uslova naloženih od strane nadležnih kriznih štabova. Prema raspoloživim informacijama iz Agencije za ravnopravnost spolova BiH, nakon ukidanja vanrednog stanja u maju 2020. godine u BiH je broj zahtjeva za prijem u sigurne kuće porastao za oko 50%, kao i broj poziva na SOS telefone. Navode da je svaka treća žena žrtva nasilja, dok je svaka druga, starija od 15 godina, doživjela neki oblik psihičkog, ekonomskog ili fizičkog maltretiranja.

“Sigurna kuća” u Sarajevu je u vrijeme lockdown-a bila zatvorena, te su žene osim smještaja ostale i bez besplatne pravne pomoći, dok su se na sudovima rješavali samo “hitni slučajevi”. Jedna je od rijetkih koja se sufinansira sredstvima kantonalne vlasti, odnosno Kantonalni centar za socijalni rad plaća 60% troškova smještaja korisnika/ca, dok se ostatak od 40% obezbjeđuje sredstvima različitih donatora, te projektima. Važno je istaći da Grad Sarajevo “Sigurnu kuću” u Sarajevu, koja je pod okriljem nevladine organizacije Fondacije lokalne demokratije, tradicionalno podržava iz sredstava izdvojenih iz budžeta, u posljednje vrijeme sa 10.000 KM, na godišnjem nivou.

4.3. Analiza budžeta sa aspekta rodno odgovornog budžetiranja

Nedovoljno finansiranje Grada Sarajeva, a što je u ingerenciji viših instanci vlasti, negativno se odražava na gradski budžet. U situaciji u kojoj su nedostatna finansijska sredstva za normalno funkcioniranje institucije i samog glavnog grada BiH i FBiH, teško je provoditi politiku rodno odgovornog budžetiranja. Ipak, prethodnih godina se iz budžeta finansirao veći broj projekata u partnerstvu, bilo sa drugim institucijama, lokalnim zajednicama, ili nevladinim organizacijama, ali se direktno, pod ovu kategoriju finansiranja, može podvesti jedino projekat „Pomoć majkama-porodiljama“ za čije je provođenje Grad izdvojio cca 5.000.000,00 KM. Međutim i u projektima „Sigurna kuća“, stipendiranje učenika i studenata, podrška sportskim klubovima i slično, veliki broj direktnih korisnika su bile žene, odnosno djeca i mladi, pripadnice ženskog spola.

5. CILJEVI, MJERE I AKTIVNOSTI

Opći cilj Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva:

Značajno unapređenje u oblasti rodne ravnopravnosti na nivou Grada Sarajeva.

Opći cilj treba realizovati implementacijom tri postavljena specifična cilja, kako slijedi:

1. Edukacija i podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti, naročito u vezi marginaliziranih grupa
2. Podizanje stepena ravnopravnosti spolova u društveno-ekonomskim oblastima iz nadležnosti Grada Sarajeva
3. Uspostavljanje mehanizama za programsko i rodno odgovorno budžetiranje u Gradu Sarajevu

Cilj 1.: Edukacija i podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti, naročito u vezi marginaliziranih grupa				
Projekat/aktivnost/mjera	Nosilac/partner/odgovorna institucija	Indikatori	Vrijeme realizacije	Potrebna sredstva/izvori finansiranja
Edukacija o pitanjima rodne ravnopravnosti - općenito i naročito u vezi marginaliziranih grupa (Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou,	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Održane najmanje 3 edukacije za spomenute grupe (svake godine po jedna)	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva i donatorska sredstva

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, GAP, CEDAW...)				
Lobiranje i zagovaranje za uvođenje rodne statistike u praksu, općenito i posebno za marginalizirane grupe, kroz dosljednu implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Broj predloženih inicijativa za uvođenje rodne statistike (najmanje 2)	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva i donatorska sredstva
Poboljšanje komunikacije i saradnje sa relevantnim institucijama i različitim nivoima vlasti, sa posebnim akcentom na potrebe rodne ravnopravnosti u vezi marginaliziranih grupa	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Model uspostavljenog kontinuiteta u razmjeni informacija	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva i donatorska sredstva

Uključivanje i podrška programima i projektima, te inicijativama u partnerstvima sa institucijama sistema i organizacijama civilnog društva	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Broj realizovanih programa i projekata (najmanje 6) Najmanje 2 programa/projekta godišnje	2021-2023. godine	Donatorska sredstva
Organizovanje javnih tribina i okruglih stolova na temu ravnopravnosti spolova, provođenja ZORS-a BiH, Evropske povelje o ravnopravnosti spolova i nadležnostima institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Broj realizovanih javnih tribina i okruglih stolova (najmanje 6) Najmanje 2 programa/projekta godišnje	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva
Uspostavljanje saradnje i koordinacije lokalnih zajednica i Grada Sarajeva kroz kreiranje zajedničkih lokalnih programa, te inicijativa na temelju utvrđenih potreba (akcionih planova)	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Broj kreiranih i usvojenih akcionih planova	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina

<p>Obilježavanje važnih datuma u vezi sa rodnom ravnopravnošću:</p> <p>-Datum potpisivanja Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, -16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, -skretanje pažnje javnosti na eventualna postignuća Akcionog plana rodne ravnopravnosti (medijski popraćeno, uz različite akcije u lokalnoj zajednici)</p>	<p>Nosilac: Grad Sarajevo</p> <p>Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine</p>	<p>Broj akcija i programa vezanih za obilježavanje</p>	<p>2021-2023. godine</p>	<p>Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina, donatorska sredstva</p>
<p>Cilj 2. Ostvarenje većeg stepena ravnopravnosti spolova u društveno- ekonomskim oblastima iz nadležnosti Grada Sarajeva</p>				
<p>Monitoring izbornih rezultata lokalnih izbora, te imenovanja u Gradsko vijeće i radna tijela Gradskog vijeća - Analiza</p>	<p>Nosilac: Grad Sarajevo</p> <p>Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine</p>	<p>Objavljeni rezultati monitoringa</p>	<p>2021-2023. godine</p>	<p>Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva</p>
<p>Poboljšavanje uslova za unapređenje zdravlja i socijalne dobrobiti žena i muškaraca u Gradu Sarajevu, uključujući prevenciju</p>	<p>Nosilac: Grad Sarajevo</p> <p>Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova</p>		<p>2021-2023. godine</p>	<p>Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva</p>

	GV i općine			
Prevenција i zaštita od nasilja u porodici - Podrška programima i projektima prevencije i zaštite od nasilja	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Broj iniciranih, implementiranih i podržanih programa i projekata (najmanje 9) 3 projekta godišnje	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina, donatorska sredstva
Podrška programima i projektima čiji su sadržaji usmjereni na prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Komisija za jednakopravnost spolova GV i općine	Broj iniciranih, implementiranih i podržanih programa i projekata (najmanje 3) 1 projekat godišnje	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina, donatorska sredstva
Povećavanje mogućnosti u obrazovanju i zapošljavanju	Nosilac: Grad Sarajevo Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, Gender Centar FBiH, Komisija za jednakopravnost spolova GV		2021-2023. godine	

<p>Poboljšati saradnju Grada, ovlaštene/-nih institucija i organizacija civilnog društva kroz partnerske odnose u smislu podrške programima i projektima za zapošljavanje teže uposlivih kategorija, posebno žena.</p> <p>Podrška programima cjeloživotnog učenja</p>	<p>Nosilac: Grad Sarajevo</p> <p>Partneri: organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, službe i zavodi za zapošljavanje, Prosvjetno-pedagoški zavod</p>	<p>Broj iniciranih, implementiranih i podržanih programa i projekata (najmanje 3)</p> <p>1 projekat godišnje</p>	<p>2021-2023. godine</p>	<p>Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina, sredstva službi i zavoda za zapošljavanje</p>
<p>Cilj 3. Uspostavljanje mehanizama za programsko i rodno odgovorno budžetiranje u Gradu Sarajevu</p>				
<p>Prikupljanje statističkih podataka na nivou Grada Sarajeva razvrstanih po spolu</p>		<p>Godišnja statistička analiza prikupljenih podataka na području Grada Sarajeva</p>	<p>2021-2023. godine</p>	<p>Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva</p>
<p>Podizanje svijesti o potrebi i korisnosti rodne statistike, te dosljednoj implementaciji Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH</p>	<p>Nosilac: Grad Sarajevo</p> <p>Partneri: organizacije civilnog društva, službe za statistiku, Komisija za jednakopravnost spolova GV Grada Sarajeva</p>	<p>Postavljeni temelji za uvođenje rodne statistike i redovno analiziranje podataka</p>	<p>2021-2023. godine</p>	<p>Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva</p>

Edukacija zaposlenih u lokalnoj upravi o rodnom konceptu, rodnoj analizi i obavezama proizašlim iz ZORS-a BiH (Dio trinaesti – obaveze nadležnih organa vlasti član 24.)		Održana 2 treninga o rodnoj analizi	2021-2023. godine	Sredstva iz budžeta Grada Sarajeva, sredstva iz budžeta općina
Analiza budžeta Grada Sarajeva sa rodno aspekta, uz zaključke i preporuke	Grad Sarajevo u saradnji s partnerima	Urađena analiza (sa rodno aspekta) najmanje jednog budžeta Grada Sarajeva	2021-2023. godine	Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva
Uspostaviti radnu grupu za programsko i rodno odgovorno budžetiranje	Grad Sarajevo u saradnji s partnerima	Uspostavljena radna grupa za programsko i rodno odgovorno budžetiranje	2021-2023. godine	Budžet Grada Sarajeva i donatorska sredstva

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

1. Grad Sarajevo je snažno opredjeljen za djelovanje i insistiranje na poštivanju principa jednakosti i ravnopravnosti spolova u skladu sa važećim međunarodnim i domaćim pravnim okvirima;
2. Grad Sarajevo trajno insistira i potcrtava stav da je potrebno, shodno i Evropskoj povelji o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, čiji je Grad Sarajevo supotpisnik, da u jednom društvu, zajednici ili organizaciji postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodni identiteta, za doprinos kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da sve jedinice imaju jednake mogućnosti da uživaju koristi i dobrobiti od napretka zajednice u kojoj žive i rade;
3. Grad Sarajevo će raditi na tome da se aktivnosti implementacije ovog Akcionog plana sufinansiraju, kako iz budžeta Grada Sarajeva, tako i iz donatorskih sredstava (sredstva iz projekata i aktivnosti lokalnih organizacija civilnog društva, direktno vezanih i uključenih u rad na implementaciji Akcionog plana), te zalaganjem i drugih relevantnih aktera, imajući u vidu da je za realizaciju projekata iz Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva potrebno angažovanje značajnih finansijskih sredstava, koja Grad Sarajevo kao lokalna zajednica ne može sam obezbijediti;
4. Sva neriješena pitanja vezana za status Grada Sarajeva kao glavnog grada i jedinice lokalne samouprave, a naročito pitanja konkretizacije nadležnosti, te finansiranja svih poslova koji pripadaju Gradu, bit će stalni otežavajući faktor i na polju djelovanja na implementaciji ovog Akcionog plana, te trajni izazov za zajednicu u cjelini.